

ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ КОРПУСУ ОПЕРАТИВНО-РАПТОВОЇ ДІЇ ЯК СПЕЦІАЛЬНОГО ПІДРОЗДІЛУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Худоба Іван Станіславович - аспірант Харківського національного університету внутрішніх справ

УДК: 342.95 (477)

В статті обоснована актуальність створення нового єдиного спеціального підрозділу поліції в Україні. Охарактеризовані передумови та стан створення Корпусу оперативно-внезапного дійства (КОРД). Проаналізовані сутність діяльності та задачі, возложені на дане підрозділення, основні вимоги та критерії вибору претендентів на службу в ньому. В результаті чого було уточнено поняття КОРД, та визначені особливості КОРД як спеціального підрозділу Національної поліції України.

Ключевые слова: Корпус оперативно-внезапного действия, КОРД, полиция, Национальная полиция Украины, специальное подразделение, полиция особого назначения.

Articolul susține actualitatea creării unei noi unități speciale de poliție unificată în Ucraina. Sunt caracterizate precondițiile și starea de creare a Corpului Acțiunii Operative Imediată (CAOM). Se analizează esența activității și sarcinilor atribuite acestei unități, cerințele de bază și criteriile de selectare a solicitanților de serviciu în cadrul acesteia. Ca rezultat au fost determinate, conceptul de CAOM și au fost identificate caracteristicile CAOM ca o unitate specială a Poliției Naționale a Ucrainei.

Cuvinte cheie: Corpul de acțiune operativă imediată, poliția, Poliția Națională a Ucrainei, unitate specială, poliție specială.

The article substantiates the urgency of creating a new unified special police unit in Ukraine. The preconditions and the state of creation of the Corps of the Operative-Flash Action (KORD) are characterized. The essence of the activity and tasks assigned to this unit, the basic requirements and criteria for selecting applicants for service in it, are analyzed. As a result, the concept of KORD, and certain features of the KORD as a special unit of the National Police of Ukraine, were clarified.

Key words: Corps of Corps of the Operative-Flash Action, KORD, police, National Police of Ukraine, special unit, special police.

Постановка проблеми. Глобальні тенденції та проблеми криміногенного характеру, що ставлять перед органами поліції нові надскладні цілі та задачі, а також високий рівень злочинності в Україні загалом і загострена соціально-політична ситуація в зоні антитерористичної операції на Сході України, зокрема, обумовлюють необхідність формування та функціонування підрозділів поліції особливого призначення.

В умовах кардинального реформування системи органів колишньої міліції в Україні, трансформованої в якісно новий правоохоронний орган – Національну поліцію України, – було створено й новий, єдиний і універсальний підрозділ поліції особливого призначення Національної поліції України, в основу діяльності якого покладаються принципи служіння та захисту громадян України, – Корпус опера-

тивно-раптової дії (КОРД). При чому не лише на базі колишніх спеціальних підрозділів «Со-кіл», «Грифон», «Беркут», «Титан», міліції особливого призначення, добровольчих батальйонів, які проявили себе в ході антитерористичної операції, але й професійних досвідчених працівників правоохоронних органів, що відповідають поставленим вимогам й успішно пройшли встановлені за прозорою процедурою спеціальні випробування з урахуванням досвіду американського SWAT, ізраїльських спецслужб тощо. Відомими світовими аналогами КОРД є не лише спеціальний підрозділ поліції США – SWAT («Спеціальна зброя і тактика»), але й німецька група GSG9 («Група охорони кордонів 9»), французька група GIGN («Група Втручання Французької Жандармерії») тощо, робота яких вже визнана світом виправданою і нагальною в сучасних умовах.

Наразі створення та розвиток Корпусу оперативно-раптової дії триває за підтримки проекту міжнародної технічної допомоги, поступово охоплюючи всі регіони України. Проте, незважаючи на вагомий роль та значимість створення КОРД в системі органів сучасної поліції України, фактичне функціонування даного підрозділу ускладнюється фрагментарністю адміністративно-правового регулювання та теоретико-правової бази його діяльності. Ці та інші проблемні питання свідчать про актуальність дослідження, передусім, сутності та особливостей Корпусу оперативно-раптової дії як спеціального підрозділу Національної поліції України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Окремі питання діяльності підрозділів поліції особливого призначення та її адміністративно-правового регулювання досліджували О.М. Бандурка, О.М. Банчук, О.І. Безпалова, А.П. Головін, С.Ф. Денисюк, М.М. Дивак, І.В. Зозуля, М.І. Іншин, Т.Є. Кагановська, С.В. Ківалов, А.М. Клочко, І.Б. Коліушко, А.Т. Комзюк, Ю.Ф. Кравченко, Н.П. Матюхіна, О.М. Музичук, В.М. Плішкін, О.С. Проневич, Ю.М. Старілов, А.А. Стародубцев, В.В. Сокурено, О.С. Юнін, О.Н. Ярмиш та інші.

Не вирішені раніше проблеми. Проте, незважаючи на велику кількість наукових праць з окремих аспектів діяльності та правового

регулювання підрозділів поліції особливого призначення, сутність і особливості саме новоствореного Корпусу оперативно-раптової дії як спеціального підрозділу Національної поліції України практично відсутні. І, зважаючи на те, що обґрунтування і вдосконалення теоретичних положень є основою забезпечення ефективного адміністративно-правового регулювання функціонування того чи іншого органу, безпосередньої його практичної діяльності, дане питання потребує свого наукового розвитку.

Метою даної статті є комплексне дослідження поняття та особливостей Корпусу оперативно-раптової дії як спеціального підрозділу Національної поліції України.

Виклад основного матеріалу. Згідно з п.6 ч.3 ст.13 Закону України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 р. № 580-VIII однією з функціонально-структурних складових даного органу є поліція особливого призначення [1]. У свою чергу, у складі поліції особливого призначення окремо позиціонується Департамент «Корпусу оперативно-раптової дії» [2]. Аналогічно й в структурі головних управлінь Національної поліції в областях, зокрема в поліції особливого призначення, виділяється управління «Корпусу оперативно-раптової дії» [3], що вже є свідченням особливого місця й призначення спеціального підрозділу поліції – Корпусу оперативно-раптової дії (КОРД).

Незважаючи на це, починаючи з 2015 року на рівні закону чи іншого нормативно-правового акту поняття КОРД і досі не визначено й не закріплено. Хоча на офіційному сайті Національної поліції України (www.npu.gov.ua), як і на спеціально створеному поліцейському порталі (www.police.gov.ua) зазначається, що КОРД (Корпус Оперативно-Раптової Дії) – це новий, єдиний і універсальний спеціальний підрозділ Національної поліції України, в основу діяльності якого покладаються принципи служіння та захисту громадян України [4, 5]. Проте, на наш погляд, дане визначення не є вичерпним, не відображає в повній мірі специфіки даного підрозділу поліції і його приналежності саме до поліції особливого призначення. Тому дослідимо сутність створення та функціонуван-

ня Корпусу оперативно-раптової дії більш детально.

Так, ще у 2014 році міністром А. Аваковим було ініційовано створення на базі батальйонів особливого призначення та спеціальних підрозділів Міністерства внутрішніх справ України єдиного підрозділу спеціального призначення КОРД. На побудові сучасного, уніфікованого, сильного та професійного спецназу за зразком американського, канадського, ізраїльського, австрійського SWAT акцентувала увагу й Е. Згуладзе [4]. При цьому визначальними сутнісними характеристиками КОРД є не лише його уніфікованість, єдність і адекватність викликам сучасності, але й новітні організаційна структура, принципи діяльності (передусім, високий професіоналізм, добросовісне та чесне виконання службових обов'язків, ефективне забезпечення безпеки і прав громадян), підходи до відбору, перевірки і спеціальної підготовки працівників тощо.

Відмітимо, що основними завданнями КОРД за умови неухильного дотримання в повсякденній службово-бойовій діяльності положень Конституції України, законів України та інших нормативно-правових актів, що регламентують діяльність Національної поліції та Присяги поліцейського, є наступні: 1) розробка, підготовка та проведення спеціальних операцій із захоплення небезпечних злочинців; 2) припинення правопорушень, що вчиняються учасниками злочинних угруповань; 3) звільнення заручників; 4) здійснення силової підтримки під час проведення оперативно-розшукових заходів, слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій, а також заходів забезпечення кримінального провадження; 5) надання підтримки іншим підрозділам поліції з метою забезпечення переважаної вогневої потужності над правопорушниками; 6) участь в антитерористичних операціях, що проводяться Антитерористичним центром при Службі безпеки України; 7) вивчення, узагальнення вітчизняного та іноземного досвіду, а також методики роботи аналогічних закордонних підрозділів у цьому напрямку роботи; 8) забезпечення здійснення заходів безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві на підставах та у випад-

ках визначених законодавством [4]. Крім того, поліцейські управління «КОРД» ГУНП, які у встановленому порядку пройшли відповідну підготовку, виконують і завдання, пов'язані із покладеними на них додатковими обов'язками снайпера, спеціаліста по роботі з вибухонебезпечними матеріалами, спеціаліста з висотної підготовки, водолаза, кінолога, парамедика, брйчера, водія броньованої техніки, психолога-перемовника [6].

У свою чергу, психологічне супроводження службової діяльності, облік, ведення та збереження особових справ, підготовку проектів наказів з кадрових питань здійснюють посадові (службові) особи управління «КОРД» ГУНП, які відповідно до посадових інструкцій (функціональних обов'язків) здійснюють кадрове та психологічне забезпечення. Значну роль відіграє і керівник управління «КОРД» ГУНП, який: 1) організовує діяльність та контролює її ефективність, уживає заходів щодо усунення виявлених недоліків; 2) забезпечує і контролює належне дотримання законності, прав і свобод людини, службової дисципліни, розпорядку дня, режиму роботи поліцейськими, держслужбовцями та працівниками підрозділу; 3) дає обов'язкові для виконання підлеглими доручення, розподіляє обов'язки, здійснює контроль за їх належним та своєчасним виконанням; 4) забезпечує постійну готовність сил і засобів підрозділу до виконання завдань, здійснює керівництво діями підлеглих під час проведення операцій; 5) контролює дотримання підлеглими заходів безпеки, зокрема при поводженні з вогнепальною зброєю [6] та здійснює ряд інших заходів і повноважень у межах передбаченої законодавством компетенції.

На нашу думку, у цілому зазначені вище завдання, повноваження, функції є ідентичними до тих, які ставилися й перед колишніми спеціальними підрозділами міліції/поліції та їх працівниками. Проте специфіка КОРД полягає не стільки в завданнях, які покликані виконувати даний підрозділ, скільки у нових підходах та можливостях щодо їх виконання завдяки якісному й професійному складу, технічному оснащенню, тактичній підготовці, а також врахуванню вітчизняного й міжнародного досвіду в цьому напрямку.

Зокрема, до кандидатів на службу в КОРД висувався ряд специфічних вимог: 1) наявність досвіду практичної роботи (служби) в органах внутрішніх справ, Національній поліції, Збройних силах, Службі безпеки України не менше трьох років; 2) участі у проведенні антитерористичної операції у складі підрозділів, утворених відповідно до законодавства України; 3) проходження спеціального психологічного та медичного обстеження, за результатами яких визнано придатність до проходження служби у підрозділах проведення спеціальних операцій; 4) успішна здача нормативів із фізичної підготовки та проходження п'яти-добового курсу на витривалість; 5) проходження спеціалізованого навчання в Департаменті організації діяльності Корпусу оперативно-раптової дії та успішна здача іспитів; 6) проходження співбесіди з керівництвом Департаменту КОРД. При цьому кандидата (за наявності його згоди) опитує також спеціаліст служби із застосуванням комп'ютерного поліграфа [7].

Відповідно й відбір до КОРД передбачає проходження претендентом ланцюга етапів, кожен наступний із яких проводиться за умови успішного проходження попереднього. По-перше, це подача особистої анкети, яка перевіряється за допомогою спеціальної програми, що у випадку не виконання якоїсь вимоги (наприклад, немає належного досвіду), автоматично виключає таку особу. По-друге, претендент проходить психологічний тест, у результаті якого визначається напрям служби: бойовий підрозділ (група А), програма захисту свідків (група В); підрозділ з охорони громадського порядку (група С). По-третє, на поліграфі перевіряється наявність кримінального минулого, причетність до сепаратизму, виявляються схильності до шкідливих звичок і т. ін. По-четверте, претендент проходить випробування із фізичної підготовки та вогневої підготовки. По-п'яте, передбачено п'ятиденний курс «виживання» з критичними навантаженнями (наприклад, сон лише 4 години на добу, біг на дистанцію 20 км в повній амуніції тощо). По-шосте, проводиться співбесіда [8].

У разі успішного проходження всієї процедури відбору кандидат на посаду направ-

ляється на два місяці в тренінговий Центр підготовки підрозділів особливого призначення, де проходить спеціальне навчання за американськими методиками підготовки спецназу відповідно до програми міжнародної допомоги (Служби федеральних маршалів і групи спеціального призначення дивізіону «Техаські рейнджери», Прикордонного патруля BORTAC, Управління по боротьбі з наркотиками Міністерства юстиції DEA та ін.). При чому, як слушно підкреслює Х. Деканоїдзе, ці методики адаптовані саме для України в умовах ведення антитерористичної операції, коли зброя може бути на руках у багатьох громадян [9].

Схвальною оцінки заслуговує той факт, що практичні заняття складають близько 80% курсу й передбачають фізичну, бойову та вогневу підготовку, навчання тактиці дій в екстремальних умовах, зокрема, приміщенні та лісовій місцевості, тренінги з снайпінгу, бою на ножах, тактики дій при затриманні злочинців, які використовують авто. Відмітимо й те, що таке двомісячне навчання, що особливо важливо, орієнтовано й на психологічну складову підготовки, адже поліцейські спеціального підрозділу мають бути готовими діяти в складних умовах і володіти такими специфічними навиками, як здатність до самоконтролю, керування власними поведінковими реакціями, вплив на людей та взаємодія з іншими верствами населення [10] тощо.

Доречно зазначити, що на першому випуску бійців спеціального підрозділу поліції КОРД в Києві ще на початку 2016 року було вручено лише 37 сертифікатів при початковому відборі серед 900 кандидатів [9]. Надалі подібні сертифікати отримали й продовжують отримувати поліцейські управління КОРД в багатьох областях України – Донецькій, Одеській, Харківській, Житомирській, Сумській, Рівненській тощо. До кінця 2017 року в Україні планується завершення формування підрозділу поліції спеціального призначення КОРД, на чому наголосив А. Аваков [8]. Проте наразі в багатьох регіонах підрозділ КОРД не є повністю укомплектованим кадрами так само, як і повсякчасна робота поліцейських КОРД потребує подальшого вдосконалення, зважаючи

на недостатній досвід роботи новоствореного підрозділу.

Висновки. Підсумовуючи вищесказане, вважаємо доцільним визначити сутність поняття Корпусу оперативно-раптової дії як спеціального підрозділу Національної поліції України, що входить до складу поліції особливого призначення й покликаний здійснювати спеціальні операції щодо затримання небезпечних злочинців та злочинних угруповань, звільнення заручників, силової підтримки, у тому числі в зоні проведення антитерористичної операції, базуючись на нормах, принципах, вимогах і критеріях, передбачених чинним законодавством.

Основні особливості Корпусу оперативно-раптової дії, полягають, на нашу думку, у наступному: 1) КОРД є єдиним уніфікованим спеціальним підрозділом Національної поліції України; 2) формується не лише з колишніх працівників спеціальних підрозділів міліції особливого призначення, але й добровольчих батальйонів, які проявили себе в ході антитерористичної операції та інших осіб, які пройшли установлену процедуру відбору; 3) будується за новою організаційно-функціональною структурою; 4) виконує розширене коло адекватних сучасним потребам держави і суспільства завдань; 5) передбачає покладання додаткових обов'язків і функцій; 6) обумовлює жорсткий відбір, високі вимоги та рівень професійної теоретичної й практичної підготовки поліцейських; 7) програми й методики навчання та підготовки претендентів для служби в КОРД побудовані з урахуванням позитивного світового досвіду із залученням іноземних тренерів та експертів, а також фактичного стану злочинності в Україні та умов антитерористичної операції на Сході Країни та інші особливості.

Література:

1. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2015. – № 40-41. – Ст.379.
2. Структура Національної поліції України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.npu.gov.ua/uk/publish/article/1795723>
3. Структура територіальних органів поліції (ГУНП). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.npu.gov.ua/uk/publish/article/1855859>
4. Департамент «КОРД» Національної поліції України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.npu.gov.ua/uk/publish/article/1813511>
5. 3 історії створення КОРД. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.police.gov.ua/KORD/>
6. Наказ ГУНП в Сумській області «Про затвердження Положення про управління «Корпусу оперативно-раптової дії» Головного управління Національної поліції в Сумській області» від 09.12. 2016 р. № 1640 (зміни наказ №349 від 15.03.2017 р.)
7. Вимоги до кандидатів на службу КОРД. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.police.gov.ua/KORD/>
8. Гор А. Аваковський КОРД: вчителі з Америки, люди з Беркуту // Апостроф. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://apostrophe.ua/ua/article/society/2017-01-20/avakovskiy-kord-uchitelya-iz-ameriki-lyudi-iz-berkuta/9619>
9. У Києві відбувся перший випуск бійців спецпідрозділу поліції КОРД. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.npu.gov.ua/uk/publish/article/1840360>
10. Відібрані кандидати до спецпідрозділу КОРД проходять курс підготовки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.npu.gov.ua/uk/publish/article/1782352>